

סיכום סוגיית מצות השבתת חמץ

*

רקע

במצות השבתת חמץ יש לדון בשש נקודות מרכזיות:

1. מהות המצוה.
2. זמן קיום המצוה.
3. כיצד מקיימים את המצוה.
4. גדר המצוה מדרבנן.
5. השבתת חמץ במחשבה.
6. איסורי חמץ ביום ארבעה עשר.

1. **מהות המצוה.** ניתן להבין את מצות השבתת חמץ באחת משתי דרכים:

- א. מצות עשה להשבית חמץ בצורה אקטיבית.
 - ב. איסור עשה שלא ימצא חמץ ברשותו ביום יד לאחר חצות.
- בין שתי ההבנות הללו יש כמה נפקא מינות, בסעיפים הבאים נראה את המרכזיות שבהן.
2. **זמן קיום המצוה.** תלוי במהות המצוה. אם המצוה להשבית - זמן המצוה לאחר חצות. אם המצוה שלא ימצא חמץ ברשותו - זמן המצוה קודם חצות, כדי שמחצות לא יהיה חמץ ברשותו.
- האחרונים נחלקו האם זמן המצוה הוא ביום יד בלבד או בכל הפסח.
3. **כיצד מקיימים את המצוה.** לדעת חכמים השבתתו בכל דבר. לדעת ר' יהודה בשריפה בלבד. בביריתא בדף יב: אומר ר' יהודה שרק שלא בשעת ביעורו מצותו בשריפה. נחלקו הראשונים בהסבר הדבר:
- רש"י על פי הבנת הטור [סי' תמה]: עד חצות - בשריפה, אחר חצות - השבתתו בכל דבר.
- רש"י על פי הבנת הרא"ש: שעה ששית - בשריפה, קודם לכך, ואחר כך - השבתתו בכל דבר.
- ר"ת: אחר חצות - בשריפה, קודם חצות - השבתתו בכל דבר.
- בעל המאור: משעה ששית ואילך - בשריפה. קודם לכן - השבתתו בכל דבר.
- לכל הראשונים בשעה שיש מצוה להשבית את החמץ - מצותו בשריפה, ובשעה שאין מצוה להשבית, ומשבית מפני איסור חמץ - השבתתו בכל דבר.

4. **גדרי המצוה מדרבנן.** הרמב"ם סובר שבשעה חמישית אסור לשרוף תרומת חמץ ולחמי תודה, ובשעה ששית מותר. כמו כן סובר הרמב"ם, שהאוכל חמץ בשעה ששית לוקה מכת מרדות, והאוכל בשעה חמישית אינו לוקה. משמע מהרמב"ם, שהאיסור בשעה ששית הוא איסור חפצא, כהרחבה של הדין מתורה, והאיסור בשעה חמישית הוא איסור גברא, כהרחקה לאיסור דאורייתא.

5. **השבתת חמץ במחשבה.** לא עסקנו בנושא זה, ונשלים אותו בסוגיית "בדיקה וביטול" [עמ' ?].

6. **איסורי חמץ ביום ארבעה עשר.** לא עסקנו בנושא זה, ונשלים אותו בדף ז. [עמ' ?].